

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลสัจพบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน: กรณีศึกษามัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย 1. เพื่อศึกษาบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลสัจพบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน 2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรคในการดูแลสัจพบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน 3. เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลสัจพบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน

จากการศึกษาวิจัย ทำให้ทราบว่าคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านเหนือ มีคณะทีมงานด้านการบริหารอยู่ 5 หน่วยงานหลัก และมี 4 หน่วยงานรองไว้ให้การสนับสนุนและตอบสนองนโยบายสู่ชุมชน เพื่อให้สัจพบุรุษโดยรวมของชุมชนได้รับประโยชน์และเสริมสร้างความสามัคคี อยู่ดีมีสุขกันถ้วนหน้าภายในชุมชน และมีรัฐธรรมนูญที่ใช้เป็นระเบียบบรรทัดฐานในชุมชน ซึ่งทุกคนรู้จักในชื่อว่า “สุกมปากัด” โดยมีชื่อตามตัวบทกฏปฏิบัติของมัสยิดเรียกว่า “ระเบียบบริหารจัดการมัสยิดบ้านเหนือ” ซึ่งได้มาจากการร่วมกันกำหนด วางกรอบ วางระเบียบข้อปฏิบัติของชุมชน โดยใช้หลักคำสอนของศาสนาจากอัลกรุอ่านและหะดีษเป็นต้นแบบในการกำหนดมาตรการดังกล่าว โดยคณะบริหาร 5 หน่วยงานหลัก ได้แก่ คณะที่ปรึกษาของมัสยิด คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด คณะผู้พิทักษ์ระเบียบมัสยิด กลุ่มแม่บ้านมัสยิดบ้านเหนือ และสภาชুরอ จะทำหน้าที่ในการร่วมกันปรึกษาหารือ วางกรอบ กฎระเบียบต่างๆที่เหมาะสม เพื่อใช้กับสัจพบุรุษในชุมชนของตน เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่ใช่มีขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาการพนัน และอบายมุขต่างๆในชุมชนเท่านั้น แต่การร่วมประชุม การปรึกษาหารือในทุกเดือนนั้น เพื่อที่จะแก้ปัญหาในทุกเรื่องของสังคมชุมชนบ้านเหนือ และสำหรับ 4 หน่วยงานรอง ได้แก่ กองทุนซากาต กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ โรงเรียนกัลป์ยานชนรังสรรค์ และศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ ใน 4 หน่วยงานรองนี้จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กองทุนซากาต และกลุ่มออมทรัพย์ จะทำหน้าที่ในการบริหารการเงินของชุมชน กลุ่มออมทรัพย์จะทำหน้าที่โดยตรงในการรับฝากเงินจากสัจพบุรุษในชุมชน และเพื่อการลงทุนกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อการกู้ยืมของคนในชุมชน เพื่อจัดหารายได้เข้าสู่ส่วนกลาง ส่วนกองทุนซากาตจะทำหน้าที่ในการเก็บซากาตรายปีจากนักธุรกิจและหน่วยงานต่างๆที่มีผลประกอบการถึงจำนวนที่ทางศาสนาอิสลามกำหนดให้ออก รวมถึงผลประกอบการของกลุ่มออมทรัพย์ด้วย เพื่อนำมากระจายให้กับบุคคลต่างๆทั้ง 8 ประเภทที่ศาสนาอิสลามสั่งใช้ให้ช่วยเหลือคือ คนยากไร้ (ฟาเกียร์), คนขัดสน (มัสกิน), เจ้าหน้าที่ชะกาต, ผู้ถูกดลใจให้เข้ารับอิสลาม, ผู้ไร้อิสรภาพ, คนมี

หนี้สิน, ในวิถีทางของอัลลอฮ์, และคนเดินทาง แต่จะจ่ายให้กับใครได้บ้างนั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับมติที่ประชุมของ คณะบริหาร 5 หน่วยงานหลักก่อน ซึ่งแน่นอนบุคคลที่จะมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนซากาตได้นั้น จะต้องเข้าไปบุคคลทั้ง 8 ประเภทแล้ว และจะต้องทำตัวอยู่ในกฎระเบียบหรือสุกมปากัดของทางมัสยิดกำหนดไว้ด้วย ถึงจะได้รับการพิจารณา สำหรับกลุ่มที่สองคือ โรงเรียนกัลป์ยาณชนรังสรรค์ และศูนย์อบรมเด็กเล็ก ก่อนเกณฑ์ ส่วนนี้จะทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยดังกล่าว การอบรมสั่งสอนจะมีระบบการสอนควบคู่ทั้งด้านศาสนาและสามัญ จะเน้นการปฏิบัติศาสนากิจพร้อมกับผู้ใหญ่ในการละหมาด 5 เวลาในแต่ละวัน มีการทบทวนศึกษาภายในชุมชนเพื่อเรียนรู้ทรัพยากรที่เรามีอยู่ในชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกรัก และห่วงแหนถิ่นฐานบ้านเกิดไม่ให้สูญหายไป หรือทำลายมันด้วยมือของเราเอง เป็นการสร้างกำลังเยาวชนของชุมชนด้วยกับมือของมัสยิดเอง ภายใต้ศูนย์กลางที่เราเรียกว่า “มัสยิดบ้านเหนือ”

แต่อย่างไรก็ตามสำหรับกลุ่มที่มีปัญหา โดยเฉพาะการพนัน สุรา และยาเสพติด คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านเหนือ ก็มีกระบวนการขั้นตอนต่างๆเพื่อการช่วยเหลือ เพื่อต้องการที่จะไม่ให้ต้นแบบที่ไม่ดีมีอยู่ในชุมชน พยายามให้ทุกคนที่หลงผิดไปแล้วกลับตัวสำนึกตน ซึ่งผู้ทำงานโดยหลักแล้วคือ 5 หน่วยงานหลักของมัสยิดนั่นเอง ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) คณะที่ปรึกษาของมัสยิด เมื่อประสบปัญหาดังกล่าว คณะที่ปรึกษาจะเป็นฝ่ายบอกช่องทางแก้ไขและวิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยประสบการณ์ในอดีตเล่าถึงอันตราย และโทษที่จะได้รับจากสิ่งดังกล่าว โดยถ่ายทอดให้กับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้ไปดำเนินการ ร่วมประชุมปรึกษาหารือ หรือบางครั้งอาจจะลงไปยังกลุ่มดังกล่าวด้วยตนเองเพื่อไปว่ากล่าวตักเตือน ห้ามปราม เพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมายศาสนา และกฎของชุมชน รวมถึงเข้าไปพูดคุยกับกลุ่มผู้ปกครองสำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว 2) คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด และผู้ช่วยกรรมการ ชุมชนมัสยิดบ้านเหนือได้แบ่งเขตต่างๆ ในชุมชนออกเป็น 10 เขต แต่ละเขตจะมีหัวหน้าเขตที่เป็นกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านเหนือเป็นผู้ดูแลโดยมีผู้ช่วยเขตละ 2 คน ทำหน้าที่สนองและแปรนโยบายของมัสยิดบ้านเหนือไปสู่การปฏิบัติในเขตที่ตนเองรับผิดชอบ ดูแลทุกข์สุขของประชาชนในเขต เสนอชื่อผู้เห็นสมควรได้รับความช่วยเหลือ ตักเตือนผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชนและรวมถึงการลงโทษด้วยมาตรการต่างๆตามระเบียบบริหารกิจการของมัสยิดบ้านเหนือ เป็นฝ่ายการทำงานของมัสยิดที่มีความใกล้ชิดกับสมาชิกในเขตความรับผิดชอบของตนเองมากที่สุด รู้ว่ามีบ้านกี่หลังในเขตรับผิดชอบของตนเอง บ้านไหนติดสุรา ยาเสพติด หรือเล่นการพนันบ้าง รู้ถึงปัญหาครอบครัวภายในบ้านของแต่ละหลัง รู้แม้กระทั่งข่าวสารที่จะกรอกหม้อไว้หุงในแต่ละวัน และฝ่ายนี้จะเข้าไปพูดคุย ประนีประนอม และช่วยแก้ปัญหา ของแต่ละครอบครัว เมื่อทราบว่าบ้านไหนมีผู้ติดสุรา ยาเสพติด หรือเล่นการพนัน และเจ้าตัวยินดีและพร้อมที่จะละเลิกจากการเสพ ทางมัสยิดก็ยินดีที่จะนำตัวไปบำบัด โดยใช้งบประมาณของมัสยิด และเมื่อหายป่วยแล้วก็จะเตรียมอุปกรณ์ในการทำมาอาชีพให้กับครอบครัวนั้น ตาม

ความถนัดของเจ้าตัว เตรียมอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพให้ ค่าใช้จ่ายในการส่งตัวไปบำบัด และค่าอุปกรณ์ จะได้มาจากกองทุนชากาตของมัสยิดบ้านเหนือที่มาจากการจัดเก็บคนในชุมชนทุกปี และได้มาจากกิจกรรมตีม น้ำชาในวันศุกร์และน้ำชาสามัคคีในทุกๆสามเดือน แต่ถ้าหากไม่ยอม ละเลิกทิ้ง ในเรื่องของสุรา ยาเสพติด และการพนัน ก็จะประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มาดำเนินการจับกุม และทางชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ก็จะใช้กระบวนการของฮุกุมปากัดในการคว่ำบาตรต่อผู้ที่มีความผิดฐานดังกล่าว 3) คณะผู้พิทักษ์ระเบียบ มัสยิด มีทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ประกอบด้วยคนหนุ่มสาวที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิดและผู้ช่วย เขตละ 8 คน (ชาย 4 คน หญิง 4 คน) ทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชน การทำงานของฝ่ายนี้จะช่วยในการเฝ้าระวังของเยาวชนที่มีความอ่อนแอในด้านของการติดสุรา ยาเสพติด รวมถึงการพนันด้วย ซึ่งจะทำหน้าที่ในการเฝ้าเวรยามในภาคกลางคืนสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนไป เมื่อได้ เบาะแส หรือมีพินิจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ว่าบ้านไหน หรือเยาวชน ผู้ใหญ่ท่านใด มีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับ สิ่งดังกล่าวก็จะนำเรื่องไปบอกกับหัวหน้าเขต หัวหน้าเขตก็จะนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ ซึ่งจะจัดขึ้นในทุก เดือน แต่ถ้าหากหัวหน้าเขตไม่อยู่ก็จะนำเรื่องไปบอกกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเพื่อนำเข้าสู่ กระบวนการของการพิจารณาแก้ไขต่อไปในที่ประชุมใหญ่ แต่สำหรับคณะผู้พิทักษ์ระเบียบมัสยิดนี้จะไม่เข้าไป พุดคุย หรือเข้าไปตักเตือนกลุ่มติดสุรา ยาเสพติด หรือการพนันเอง ถึงแม้ว่าจะอยู่ในช่วงวัยที่ใกล้เคียงกันก็ตาม เพราะทางมัสยิดกลัวจะเกิดเรื่องราวกันระหว่างทั้งสองฝ่าย สำหรับผู้ที่จะเข้าไปไกล่เกลี่ยหรือพุดคุยเพื่อ แก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวนั้นจะเป็นหน้าที่ของหัวหน้าเขตแต่ละเขต หรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด บ้านเหนือ แต่ถ้าหากพุด ตักเตือนตามระเบียบการบริหารจัดการของมัสยิดบ้านเหนือแล้วแต่ยังไม่ละเลิกทิ้ง ก็ จะใช้กระบวนการคว่ำบาตรตามมติของฮุกุมปากัดที่มัสยิดและชุมชนได้ร่วมกันจัดทำขึ้น และอีกช่องทางหนึ่งก็ คือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของตำรวจและภาครัฐได้รับทราบว่ามีกลุ่มดังกล่าวพักอาศัยอยู่ที่บ้านหลังใดบ้าง มีกลุ่มต้อง สงสัยเข้ามาพัวพันในการส่งยาช่วงระหว่างเวลาเท่าใดถึงเท่าใด มีสมาชิกของบ้านหลังไหนบ้างก็คน โดยทาง กรมตำรวจก็จะทำหน้าที่แก้ไขต่อไป 4) กลุ่มแม่บ้านมัสยิดบ้านเหนือ ทำหน้าที่ในกิจการด้านสตรีของชุมชน ทั้ง การรวมตัวทำอาชีพเสริม การฝึกอบรมเยาวชนหญิง การดูแลตักเตือนผู้หญิงที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม และ การต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียนชุมชนบ้านเหนือ ถึงแม้ว่าจะไม่มีหน้าที่โดยตรงในการแก้ปัญหาเรื่องการติ่มสุรา ยา เสพติด และการพนันมากนัก แต่ก็ยังเป็นฝ่ายช่วยสอดส่องดูแลให้ข้อมูลข่าวสารในชุมชนแก่ทางมัสยิด และ สามารถดึงเยาวชนหญิงส่วนใหญ่ของชุมชนให้ใช้เวลาว่างหลังจากเลิกเรียนหรือทำงานหลักเสร็จแล้ว ก็จะมานั่ง ทำอาชีพเสริม 5) สภาชุรอ มีสมาชิกทั้งหมด 50 คน โดยสับบุรุษในแต่ละเขตคัดเลือกคนในเขตของตนเอง เขต ละ 5 คน หน่วยงานนี้เกิดขึ้นสืบเนื่องจากความแตกแยกในชุมชน ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ทาง การเมืองในท้องถิ่น ดังนั้นผู้บริหารมัสยิดบ้านเหนือจึงได้ตั้งสภาชุรอเพื่อทำหน้าที่กลั่นกรองบุคคลที่จะเข้ามา

ทำงานด้านการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นแทนชุมชน โดยผู้มีความประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาชุร่อเท่านั้น ตัวแทนดังกล่าวที่จะมาจากการเลือกตั้งไม่ว่าตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกเทศบาล ผู้ซึ่งที่จะมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนบ้านเหนือ ก็จะต้องยอมรับในกฎระเบียบของมัสยิดบ้านเหนือเพื่อใช้ในการดูแลความสงบสุขในชุมชนมัสยิดบ้านเหนือโดยเฉพาะในด้านสุรกายาเสพติด และการพนัน รวมถึงด้านอื่นๆอีก ท่านเหล่านั้นที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องมีบทบาทในการช่วยเหลือมัสยิดบ้านเหนือในการป้องกัน ดูแล และปราบปราม ในด้านการพนันและสิ่งอบายมุขต่างๆในชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ เพราะเมื่อสภาชุร่อมีมติเลือกคนใดคนหนึ่งแล้ว ประชาชนชาวชุมชนมัสยิดบ้านเหนือที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้ง เขาก็จะเลือกตามมติของสภาชุร่อ ถ้าหากว่าได้แล้วแต่ไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาของตัวเองที่ให้ไว้ วาระการเลือกตั้งรอบหน้าก็จะไม่ได้แล้ว เพราะมติสภาชุร่อจะไม่รับบุคคลนั้นเข้ามาพิจารณาอีกต่อไป

ชื่อโครงการ: บทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลศัลปะบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อ
ขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน: กรณีศึกษามัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

หน่วยงาน: มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

คณะผู้วิจัย: นายมนัส สุทธิการ
ผศ.ดร.อิทธิส ดาราไก่อ
นายวิษณุ บิลล่าเต๊ะ
นายอับดุลลิต อิสลาม

ปีที่วิจัย: 2557

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย 1. เพื่อศึกษาบทบาท
คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลศัลปะบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อขจัดปัญหาการพนันและ
อบายมุขในชุมชน 2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรคในการดูแลศัลปะบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อ
ขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน 3. เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลศัลปะบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลาม
ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลศัลปะบุรุษตามวิถีแห่ง
ศาสนาอิสลามเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชนนั้นมีส่วนประกอบที่สำคัญได้แก่ การสร้างมัสยิด
ให้เป็นศูนย์รวมของทุกกิจกรรม การเปิดสอนศูนย์จริยธรรมอิสลามประจำชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ สร้างกองทุน
ชากาตมัสยิดบ้านเหนือเพื่อช่วยเหลือคนด้อยโอกาสในชุมชน มีอิหม่ามผู้นำที่มีความพร้อมทางด้านวิชาการ
ศาสนาและสามัญ มีผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชนที่มีความฉลาด เสียสละ และเป็นต้นแบบที่ดีของชุมชน ร่วมจัด
กิจกรรมต่างๆเพื่อพัฒนาเยาวชนและคนในชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ

สภาพปัญหา และอุปสรรคในการดูแลศัลปะบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อขจัดปัญหาการพนันและ
อบายมุขในชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ
ทั่วไป 2) สภาพปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารงานภายใน

สภาพปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ ทั่วไปสามารถแยกเป็นปัญหาย่อยได้ดังนี้ ปัญหาต่อต้านหน้าที่
การงาน ปัญหาต่อครอบครัว ปัญหาต่อการพัฒนาการทางสมองของผู้ติดการพนัน สุรา และยาเสพติด ปัญหา
ต่อการปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน ปัญหาด้านความผิดต่อหลักการศาสนาและหลักปฏิบัติของชุมชน ปัญหาต่อ
การสร้างความสำเร็จก้าวหน้าโดยรวมของชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ

สภาพปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารงานภายใน ได้แก่ ขาดการจัดระบบ การบันทึก และตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสของคณะกรรมการมัสยิด ขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่องระหว่างองค์กรมัสยิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การเลือกปฏิบัติของคณะกรรมการมัสยิดบ้านเหนือ ขาดจิตสำนึกต่อหลักกฎหมายและหลักการศาสนา ใช้เทคโนโลยีผิดวัตถุประสงค์

แนวทางในการดูแลสับบุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชนได้แก่ สร้างจิตสำนึกร่วมในชุมชน กระบวนการศาสนาบำบัดพร้อมสร้างพื้นฐานด้านอาชีพ แบ่งความรับผิดชอบให้เป็นหน่วยย่อย จัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ในชุมชน มัสยิดสถานที่แห่งสื่อทางนำ สร้างกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในชุมชน(ฮุกมปากัด) สร้างสายใจแห่งเพื่อนร่วมโลก ป้ายประกาศิตของชุมชน

คำสำคัญ: บทบาท, อิหม่าม, สับบุรุษ, วิถีแห่งศาสนาอิสลาม, มัสยิด, อบายมุข, การพนัน,

Abstract

This action research consist of 3 objective: 1) to study the role of the Islamic committee in eradicating gambling and negative influences in the community, 2) to study the Problems and obstacles of the Islamic committee in eradicating gambling and negative influences in the community, and 3) to study the guidelines of care the community in eradicating gambling and negative influences.

The result of the study shows that the role of the Islamic committee in eradicating gambling and negative influences in the community consist of: The Masjid is the center of all activities, The ethics of Islam mosque Center school, zakat in Muslim Community Masjid Ban Nuea welfares for Muslim Community, Imams are leaders who are completed academically, The elders of the community who are very wise, selfless and a good model of community, and Masjid organized activities for youth development and the local community.

The Problems and obstacles of the Islamic committee in eradicating gambling and negative influences in the community can be divided into 2 major categories. That are 1) Problems and obstacles in common areas. 2) Problems and obstacles in terms of internal management.

Problems and obstacles in common areas can be split into sub problems are as follows: Career issues, Family problems, Disrupt brain development of gambling addiction, alcohol and drugs, Disrupt the interaction with the community, Issues against the religious principles and practices of the community, Problem to create the overall advancement of the Masjid Ban Nuea community.

Problems and obstacles in terms of internal management such as: lack of recording and monitoring to ensure transparency of the Masjid Committee, Lack of coordination between the police and the mosque, Discrimination of the Masjid Ban Nuea community, Lack of awareness of the law and the religious, Technology abuse.

The guidelines in the eradicating gambling and negative influences in the community from the perspectives of the Islamic ways of life consist of: Creating awareness of the community, Treatment by religion together with occupation processes, Share the

responsibility as a sub unit, Activities create a relationship in the community, Make the Masjid for the lead, Create rules and practices in the community, Create a great companion world, Signs Decree of community.

Key words: Role, Imam, The community, The Islamic ways of life, Masjid, negative influences, gambling.

กิตติกรรมประกาศ

มวลการสรรเสริญเป็นเอกสิทธิ์แห่งเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ และความสันติสุขจงประสพแต่ท่านนบีมุฮัมมัด

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย คณะวิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ซึ่งประกอบด้วย

ขอขอบคุณผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ(อิหม่ามมัซยิดบ้านเหนือ) อิหม่าม ดร.วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ ที่คอยช่วยเหลือ ให้ข้อมูล ยอมสละเวลาในการพูดคุย อีกทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการชี้ช่องทางในการเก็บข้อมูลในพื้นที่มัซยิดบ้านเหนือ อนุญาตให้มีการถ่ายภาพตามจุดต่างๆในมัซยิด บริเวณมัซยิด และพื้นที่โดยรอบ

ขอขอบคุณคณะกรรมการอิสลามประจำมัซยิดบ้านเหนือ ซึ่งประกอบไปด้วยนายหาเหม บินหมัด เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำมัซยิดบ้านเหนือ, นายอุหมาด หมัดบิลเฮด เป็นที่ปรึกษากรรมการอิสลามประจำมัซยิดบ้านเหนือ, นายวิชณู บินล่าเต๊ะ เป็นเลขาธิการอิหม่ามมัซยิดบ้านเหนือ, นายหมัดหนอด บินหมัด เป็นหัวหน้าเขตที่ 9, นายธนะวัฒน์ หมุดบินแหละ เป็นสภาเยาวชน รักษาการรองประธาน, และนางอายะ บินลาเต๊ะ เป็นกรรมการกลุ่มแม่บ้าน รวมถึงแกนนำชุมชนที่ร่วมประสานงาน ซึ่งประกอบไปด้วยนายอลี หัสเหล็ม เป็นสัปบุรุษมัซยิดบ้านเหนือ, นายหมัดสัน จิตภาค เป็นนักธุรกิจชุมชน, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 นายหุรูน จันทรวัติ, นายถนอม สมันตมิตร ลูกบ้านหมู่ 7 นั้บถือศาสนาพุทธ, นายนาเจด บินล่าเต๊ะ, นายอะหมุด หมัดบินเฮด, นายเหม หาสเหล็ม ซึ่งทั้งสามท่านนี้เป็นอดีตคณะกรรมการอิสลามประจำมัซยิดบ้านเหนือ อีกทั้งยังเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย สารวัตรตำรวจ พ.ต.ต. จักรราช วรรณประภา และต.ต. กิตติศักดิ์ บิลยะลา ส.ภ.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดยให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างมาก รวมถึงบุคคลอื่นๆ ที่ได้กล่าวนาม

ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ที่ให้โอกาส และอนุญาตให้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ของมหาวิทยาลัยในการวิจัย และรวมถึงบุคคลอื่นๆที่ไม่ได้เอ่ยนาม

ขอขอบคุณแผนงานศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้เพื่อการควบคุมปัญหาการพนัน ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลาตรวจทานงานวิจัย เสนอแนะ ให้คำแนะนำ ปรับปรุงรายงานวิจัยฉบับนี้เพื่อเป็นวิทยาทานในการทำวิจัยแก่คณะผู้วิจัยตลอดมา

ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงตอบแทนทุกท่านด้วยความดี

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	จ
Abstract	ช
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญ	ญ
สารบัญภาพ	ฐ
คำอธิบายสัญลักษณ์ คำย่อ และศัพท์เฉพาะ	ตม
บทที่ 1 บทนำ	1-1
หลักการและเหตุผล/ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1-1
วัตถุประสงค์	1-11
ขอบเขตการวิจัย	1-12
กรอบแนวคิด	1-12
ตัวแปรที่ศึกษา/นิยามคำศัพท์	1-13
รูปแบบการศึกษา	1-14
พื้นที่ ประชากร ขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง	1-14
เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล	1-14
การเก็บรวบรวมข้อมูล	1-16
การวิเคราะห์ข้อมูล	1-16
ขั้นตอนการดำเนินงาน/แผนการดำเนินงาน	1-17
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1-17
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2-1
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	2-1
ความหมายของบทบาท	2-1
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	2-2
ประเภทของบทบาท	2-3
ความขัดแย้งในบทบาท	2-5
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ	2-6
ความหมายของผู้นำ	2-6
ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ	2-11
คุณลักษณะของผู้นำ	2-18

ประเภทของผู้นำโดยทั่วไป	2-21
แนวคิดและความหมายของผู้นำในอิสลาม	2-23
ความหมายของอิหม่าม	2-23
ความหมายของอิหม่ามหรือเคาะลีฟะฮ์ในทางวิชาการ	2-24
การดำรงตำแหน่งของผู้นำในอิสลาม	2-25
เงื่อนไขและคุณลักษณะของผู้นำในรัฐอิสลาม	2-25
สิทธิและหน้าที่ของผู้นำในรัฐอิสลาม	2-27
สิทธิและหน้าที่ของประชาชนต่อผู้นำรัฐอิสลาม	2-29
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	2-31
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและสับบรุซ	2-45
ทฤษฎีของการจัดองค์การ	2-45
บทบาทตามกฎหมาย	2-48
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งอบายมุขในอิสลาม	2-52
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านหลักการศาสนาอิสลามต่อการพนัน	2-59
ประวัติของการพนันในอิสลาม	2-59
บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพนัน	2-60
ความหมายของการพนันในกฎหมายอิสลาม	2-63
องค์ประกอบของการพนันในกฎหมายอิสลาม	2-64
ประเภทของการพนันในอิสลาม	2-64
กฎเกณฑ์ว่าด้วยการพนันในอิสลาม	2-70
ข้อจำกัดของการเล่นพนันในกฎหมายอิสลาม	2-71
ข้อห้ามสำหรับการละเล่นในอิสลาม	2-71
การละเล่นที่อนุมัติและไม่อนุมัติในอิสลาม	2-73
โทษของการพนัน สุรา และยาเสพติด	2-78
บทลงโทษการพนันในอิสลาม	2-79
คำชี้ขาดของการพนันในอิสลาม	2-79
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2-80
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	3-1
ระเบียบวิธีวิจัย	3-1
การสังเกต	3-1
การสัมภาษณ์เชิงลึก	3-2

การวิเคราะห์ข้อมูล	3-3
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	3-4
บทที่ 4 ผลการวิจัย	4-1
สภาพทั่วไปของชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ	4-1
ลักษณะทางภูมิศาสตร์	4-1
การกำหนดระเบียบปฏิบัติของชุมชน	4-4
การบริหารทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	4-7
ลักษณะด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน	4-19
สภาพเศรษฐกิจของชุมชน	4-25
ระเบียบบริหารจัดการมัสยิดบ้านเหนือ (สุกมปากัด)	4-34
บทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลศัลป์บุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อขจัด	
ปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน	4-42
การสร้างมัสยิดให้เป็นศูนย์รวมของทุกกิจกรรม	4-42
การเปิดสอนศูนย์จริยธรรมอิสลามประจำชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ	4-52
กองทุนชากาตมัสยิดบ้านเหนือเพื่อช่วยเหลือคนด้อยโอกาสในชุมชน	4-54
มีอิหม่ามผู้นำที่มีความพร้อมทางด้านวิชาการศาสนาและสามัญ	4-65
ผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชนมีความฉลาด เสียสละ และเป็นต้นแบบที่ดีของชุมชน	4-68
มีการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อพัฒนาเยาวชนและคนในชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ	4-70
สภาพปัญหา และอุปสรรคในการดูแลศัลป์บุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อขจัดปัญหาการพนัน	
และอบายมุขในชุมชน	4-74
สภาพปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการพนันและอบายมุข	4-74
สภาพปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารงานของคณะกรรมการมัสยิดต่อโครงสร้างภายใน	
ชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ	4-82
แนวทางในการดูแลศัลป์บุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเพื่อ	
ขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน	4-86
กรอบกิจกรรมเพื่อการบำบัดและการตอบโต้กลุ่มติดการพนัน สุรา และยาเสพติด	4-95
โมเดลบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการดูแลศัลป์บุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อ	
ขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน กรณีศึกษามัสยิดบ้านเหนือ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่	
จ.สงขลา	4-100
โมเดลแนวทางในการดูแลศัลป์บุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำ	
มัสยิดบ้านเหนือเพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุข	4-101

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและอภิปราย	5-1
สรุปผลการวิจัย	5-1
อภิปรายผลการวิจัย	5-13
ข้อเสนอแนะ	5-20
ข้อมูลทั่วไป	5-20
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	5-21

บรรณานุกรม	ก-1
ภาคผนวก	

สารบัญภาพ

รูป	หน้า
แผนภูมิการบริหารจัดการมัสยิดบ้านเหนือ	1-10
ภาพแสดงสถานการณ์ 8 อย่างของฟีดเลอร์	2-17
ภาพความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์กับการปฏิบัติงานของผู้นำ	2-17
แผนภูมิเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในธุรกิจหอยกระดี่ศึกษาชุมชนบ้านแสนสำราญ	2-84
รูปภาพ มัสยิดบ้านเหนือถ่ายจากดาวเทียมบอกถึงเส้นทางการเดินทางจากหาดใหญ่ถึงมัสยิดบ้านเหนือ	4-2
รูปภาพ แสดงแกนนำรุ่นแรกที่อยู่ทิศตนในการสร้างมัสยิดบ้านเหนือหลังปัจจุบัน	4-5
รูปภาพ มัสยิดบ้านเหนือ	4-9
รูปภาพ เด็กและเยาวชนของชุมชนมัสยิดบ้านเหนือร่วมละหมาดวันศุกร์พร้อมผู้ใหญ่	4-10
รูปภาพ สัปบุรุษของมัสยิดบ้านเหนือกำลังทำงานซ่อมเรือของลูกบ้านชาวประมง	4-11
รูปภาพ อดีตผู้ใหญ่บ้าน นายอุหมาด หมัดบิลเฮด ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษากรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านเหนือ	4-11
รูปภาพ กลุ่มแม่บ้านมาช่วยเหลือในงานตีม้น้ำชาสามัคคี	4-12
รูปภาพ บ่อปลาตุกของชาวบ้านชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ	4-13
รูปภาพ ลำคลองสาขา อยู่ตะเภา ในชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ	4-14
รูปภาพ การทำบ่อนากุ้งของชาวบ้านชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ	4-17
รูปภาพ ปลูกป่าชายเลน หมู่ที่ 3 บ้านแหลมโพธิ์ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	4-18
รูปภาพ พื้นที่ใกล้คลองสาขาอยู่ตะเภาที่บ้านเรือนถูกรื้อถอนเพราะลำพื้นที่คลองและต้นมะพร้าวที่นิยมปลูกกันริมคลองสาขาอยู่ตะเภา	4-19

รูปภาพ โรงเรียนกัลยาณชนรังสรรค์ และศูนย์เด็กเล็กก่อนเกณฑ์	4-20
รูปภาพ อิหม่ามมัศยิดบ้านเหนือกำลังกล่าวเทศนาในคุฏบะฮ์วันศุกร์ และ การร่วมละหมาดวันฮารีรายออีดีล อฎุฮา	4-22
รูปภาพ วันรายอส์ปบุรุษชุมชนบ้านเหนือเข้าไปจับมือ จูบแก้ม และกอดกับบรรดาญาติๆ อิหม่าม และ คณะกรรมการของมัศยิดบ้านเหนือ	4-24
รูปภาพ บรรยายกาศร้านน้ำชาในชุมชน	4-27
รูปภาพ กิจกรรมดื่มชาวันศุกร์และน้ำชาสามัคคี	4-28
รูปภาพ ศาลากลางน้ำมัศยิดบ้านเหนือ	4-30
รูปภาพ หนังสือระเบียบบริหารจัดการมัศยิดบ้านเหนือ (สุกมปากัด)	4-41
รูปภาพ การสัมภาษณ์ นายหาเหม บินหมัด และนายหมัดสัน จิตภาค	4-43
รูปภาพ การสัมภาษณ์และพูดคุยกับ อิหม่าม ดร.วิสุทธ์ บิลล่าเต๊ะ	4-53
รูปภาพ รถเข็นขายขนน เครื่องมือทำอาชีพของนายยูโซ๊ะ บินล่าเต๊ะ และนายซูโกด บินล่าเต๊ะ ที่ได้รับบริจาค จากกองทุนชากาตมัศยิดบ้านเหนือ	4-60
รูปภาพ การพูดคุยและสัมภาษณ์ ด.ต. กิตติศักดิ์ บิลยะลา และนายเหม หาสเล็ม ที่ ส.ภ.คูเต่า	4-67
รูปภาพ การพูดคุยและสัมภาษณ์กับอดีตกำนันผู้ใหญ่บ้าน นายอุหมาด หมัดบิลเฮด	4-69
รูปภาพ ละหมาดวันฮารีรายอ อีดีลอฎุฮา ฮ.ศ. 1436 พ.ศ. 2558	4-71
รูปภาพ กิจกรรมน้ำชาวันศุกร์	4-72
รูปภาพ ธุรกิจล่องเรือจากคลองในชุมชนสู่ทะเลสาบสงขลา	4-74
รูปภาพ สัมภาษณ์สารวัตตำรวจส.ภ.คูเต่า พ.ต.ต. จักรราช วรรณประภา	4-85
รูปภาพ การประชุมประจำเดือนของสัปปุรุษและคณะกรรมการอิสลามมัศยิดบ้านเหนือ	4-86
รูปภาพ กิจกรรมแข่งขันฟุตบอล	4-90
รูปภาพ ป้ายประกาศต่างๆของมัศยิดบ้านเหนือที่สนับสนุนในการทำคุณงามความดีต่อพระเจ้าและให้ตระหนัก ถึงความเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์	4-93
กรอบกิจกรรมเพื่อการบำบัดและการตอบโต้กลุ่มติดการพนัน สุรา และยาเสพติด	4-94
โมเดลบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัศยิดในการดูแลสัปปุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามเพื่อ ขจัดปัญหาการพนันและอบายมุขในชุมชน กรณีศึกษามัศยิดบ้านเหนือ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	4-100
โมเดลแนวทางในการดูแลสัปปุรุษตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำมัศยิดบ้านเหนือ เพื่อขจัดปัญหาการพนันและอบายมุข	4-101

คำอธิบายสัญลักษณ์ คำย่อ และศัพท์เฉพาะ

ﷺ

เป็นถ้อยคำสรรเสริญในอักษรภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นมารยาทให้กล่าวและเขียนหลังจากเอ่ยพระนามของพระผู้เป็นเจ้า อ่านว่า “สุบหานะฮู วะตะอาลา” แปลว่า “ผู้ทรงบริสุทธิ์และทรงสูงส่งยิ่ง”

ﷺ

เป็นถ้อยคำสรรเสริญในอักษรภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นมารยาทให้กล่าวและเขียนหลังจากเอ่ยนามของท่านศาสดามูฮัมมัด ﷺ อ่านว่า “คือลัลลอลฮฺ อะลัยฮฺ วะอาลีฮฺ วะสัลลัม” แปลว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานพรและศานติแก่ท่านและวงศ์วานของท่านด้วยเถิด”

ﷻ

เป็นถ้อยคำสรรเสริญในอักษรภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นมารยาทให้กล่าวและเขียนหลังจากเอ่ยนามของบุคคลคนหนึ่งคนใด ซึ่งท่านศาสดา ﷺ ให้เกียรติ อ่านว่า “เราะฎียัลลอฮู อันฮู” แปลว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงพอพระทัยเขาด้วยเถิด”

อิบาตะฮ์

การมอบกายถวายใจ ยอมตนเป็นบ่าวแห่งอัลลอฮ์ ﷻ พระผู้เป็นเจ้า ปฏิบัติตามพระบัญชาของพระองค์โดยศิโรราบ ประกอบด้วยทั้งความรัก ความหวัง และความเกรงกลัวต่อพระองค์อย่างเต็มเปี่ยม

อิมารอฮ์

การใช้และบริโภคลักษณะต่างๆ ที่องค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างไว้ให้ในโลกนี้อย่างรู้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ตระหนักในคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้มีความสะดวกสบายตามอัถภาพ

คิลาฟะฮ์

การจัดระบบการปกครองในฐานะที่มนุษย์เป็นผู้แทนอัลลอฮ์ ﷻ บนพื้นพิภพ จึงปกครองภายใต้ระบบระเบียบของอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อนำมนุษย์ไปสู่เป้าหมายแห่งการอิบาตะฮ์และการอิมารอฮ์ ตามที่พระองค์ทรงประสงค์

ฟิตรอฮ์

ศักยภาพและสามัญสำนึกที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานแก่มนุษย์ เพื่อใช้ในการแสวงหาความรู้ ความจริง และความดีงามบนโลก ด้วยเหตุนี้หากฟิตรอฮ์ถูกทำลาย คนเราก็มักจะแบ่งแยกดีและชั่วไม่ได้